

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32.001:329.7(477)

Васильчук Є. О.,
доктор політичних наук, доцент, Київський
національний університет технологій та дизайну
(Україна, Київ), vasilchuk220384@gmail.com

Вплив діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань на криміногенну ситуацію в Україні

Досліджено вплив діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань на криміногенну ситуацію в Україні. Зроблено висновок про те, що зазначені об'єкти стали вагомим чинником кримінальної активності в Україні. Наявність підготовлених, озброєних і належним чином оснащених бойовиків у лавах не передбачених законами воєнізованих та збройних формувань створює реальну загрозу для безпечного існування українських громадян, суспільства і держави.

Ключові слова: незаконні воєнізовані та збройні формування, екстремізм, тероризм, криміногенна ситуація.

Аналіз соціополітичних реалій в сучасній Україні засвідчує, що діяльність не передбачених законами воєнізованих і збройних формувань зумовлює появу низки негативних тенденцій у суспільстві. Функціонування цих формувань у складі політичних партій і суспільно-політичних рухів суперечить нормам Конституції і законів України. Наявність таких об'єднань ставить під сумнів здатність Збройних сил України та інших легальних військових формувань своєчасно і адекватно реагувати на актуальні виклики і загрози безпечному існуванню громадян і держави. Це нівелює авторитет армії, правоохоронних і безпекових органів у суспільстві, спричинює зростання недовіри населення до їх представників. Своєю чергою, зазначена ситуація вкрай негативно позначається на превентивно-профілактичній діяльності різноманітних правоохоронних структур.

Метою статті є аналіз впливу діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань на криміногенну ситуацію в Україні.

Проблематика появи і функціонування незаконних воєнізованих і збройних формувань стала предметом наукових досліджень таких авторів, як П. Агапов і А. Хлебушкін, А. Вознюк, Ж. Оспанова, В. Робак та ін. Разом із тим, зазначені автори досить поверхнево висвітлюють специфіку впливу діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань на криміногенну ситуацію в Україні. Зазначена обставина й визначає актуальність пропонованої статті.

Громадська небезпека діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань, як цілком слушно зазначає І. Смирнов, полягає у здатності їх представників адаптуватись до соціуму через злочинну діяльність, пристосовуючи властивості соціального середовища для цієї діяльності. Особлива небезпечність цих формувань полягає у створенні комплексу соціально-криміногенних зв'язків і взаємодій, які сприяють дестабілізації суспільно-політичної ситуації

в країні, загостренню міжнаціональних і релігійних суперечностей, послабленню соціально-позитивного контролю держави за процесами, що відбуваються у суспільстві [32, с. 36].

Результати досліджень сутності і специфіки незаконних воєнізованих і збройних формувань вказують на те, що їх діяльність, зокрема й протиправна, має груповий характер. Стабільне функціонування цих формувань є можливим за умови наявності озброєння і стабільного фінансування їхньої діяльності. Наявність ознак озброєності, поєднання фінансових і матеріально-технічних можливостей різних осіб, організаційна стійкість цих формувань обумовлює орієнтацію їх представників на тривалий характер функціонування.

Зазначені обставини відкривають широке поле для незаконної діяльності, що негативно позначається на стані громадської безпеки держави. Навіть поверхневий кримінологічний аналіз сучасної злочинності вказує на те, що найбільш небезпечними і резонансними є злочини, вчинені із використанням зброї. Об'єктами збройних злочинних посягань стають права та інтереси окремих осіб, державна, комунальна і приватна власність, нормальне функціонування органів державної влади та управління тощо. У сучасних умовах підвищена громадська небезпека злочинів, пов'язаних із використанням або погрозою використання зброї, обумовлюється суттєвим кількісним і якісним розширенням видів злочинів, які вчиняються із використанням зброї, удосконаленням і модернізацією наявних зразків зброї, які характеризуються суттєвим підвищенням її убивчої і вражаючої сили. Своєю чергою, ця обставина збільшує важкі наслідки злочинів, учинених із використанням зброї.

Відсутність мотивів для здійснення суспільно корисної діяльності, невизнання і кримінально-правове переслідування державою не передбачених законами воєнізованих і збройних формувань об'єктивно зближує їх учасників із організованими злочинними угрупованнями, що, безумовно, сприяє погіршенню криміногенної ситуації у країні. Інтегрованість незаконних воєнізованих і збройних формувань із злочинним світом обумовлюється такими причинами.

Іллегальний спосіб створення і функціонування незаконних воєнізованих і збройних формувань. Питання, пов'язані зі створенням і функціонуванням суб'єктів суспільного життя, унормовуються Конституцією та законами України. Нормативні акти містять низку застережень, за яких громадському об'єднанню може бути відмовлено у державній реєстрації. Також вище уже неодноразово наголошувалось на тому, що згідно із чинним законодавством України існування не передбачених законами воєнізованих і збройних формувань забороняється. Відтак діяльність зазначених формувань перебуває поза правовим полем, а кримінально-правове переслідування їх учасників з боку

держави створює умови для зближення із представниками злочинного середовища. Варто наголосити, що усі без винятку громадські об'єднання в Україні, які внаслідок специфіки і спрямованості своєї діяльності підпадали під визначення незаконних воєнізованих або збройних формувань, не мали офіційної державної реєстрації.

Необхідність створення організаційних, матеріально-технічних і фінансових умов для оснащення, підготовки, стабільного і тривалого функціонування незаконних воєнізованих і збройних формувань. Діяльність будь-якого громадського об'єднання (громадської організації, політичної партії, релігійної громади тощо) передбачає наявність стабільного фінансування. Чинним законодавством України встановлюються засади їх фінансово-господарської діяльності. Фінансування інститутів громадянського суспільства і суб'єктів політики має бути прозорим і підвітним уповноваженим органам державної влади і громадськості. Натомість різноманітні асоціальні спільноти, які демонстративно протиставляють себе суспільству і державі, для фінансування і матеріально-технічного забезпечення своєї протиправної діяльності використовують кошти і майно, здобуті злочинним шляхом.

Як уже зазначалось вище, сам факт існування не передбачених законами воєнізованих та збройних формувань суперечить Конституції та законодавству України. Статтею 260 КК України визначено відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, керівництво ними або участь у складі цих формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян [17]. Крім того, найбільш поширеними злочинами, що можуть бути вчинені не передбаченими законами воєнізованими і збройними формуваннями або їх представниками (членами), є грабіж (ст. 186 КК України), розбій (ст. 187 КК України), вимагання (ст. 189 КК України), створення злочинної організації (ст. 255 КК України), сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК України), бандитизм (ст. 257 КК України), викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262 КК України), незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК України), порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 267 КК України) [17].

Кримінальна статистика останніх років свідчить про суттєве зростання злочинів, пов'язаних із використанням зброї. Так, засновник громадської організації «Громекс», колишній заступник прокурора м. Києва М. Гогіницький, посилавшись на статистичну інформацію Генеральної прокуратури України, зазначає, що за перші 9 місяців 2016 р. в Україні зафіксовано 174245 тяжких та особливо тяжких злочинів. Це на чверть більше, ніж в 2015 р., з них нерозкритими залишаються 78,2%. Зареєстровано 1483 умисних убивств, з яких нерозкритими залишаються 32,4%. Зафіксовано 7 замовних убивств, жодне з яких не розкрито. Встановлено 3004 фактів розбою, з них не

розкрито 49,4%. Із зареєстрованих 21910 пограбувань нерозкритими залишаються 74,8%. Зафіксовано 5287 випадків незаконного обігу зброї, з яких не розкрито 43,7%. Встановлено 495 випадків вимагання, з них нерозкритими залишаються 78% [4]. Загалом у 2016 р. в Україні спостерігається суттєве зростання кількості тяжких злочинів: з облікованих 177855 у 2015 р. до 213521 – у 2016 році, що на 35666 або на 20% перевищує відповідні показники 2015 р. Також у 2016 р. зареєстровано 579 злочинів, вчинених з використанням вогнепальної зброї, і 328 – вчинених з використанням холодної зброї. Найпоширенішими є злочини проти власності, яких зареєстровано 405549, з них 27119 – припадає на грабежі [10].

Хвилеподібне зростання озброєної злочинності спричинює поширення в українському суспільстві панічних настроїв. Атмосфера страху і невпевненості у завтрашньому дні посилюються деякими ЗМІ, які тиражують інформаційні повідомлення про повернення до «лихих 90-х», які у масовій свідомості асоціюються із розгулом кримінального терору з боку організованих злочинних угруповань. На цю тенденцію вказав і секретар Ради національної безпеки і оборони України О. Турчинов під час відвідання Тренінгового центру підготовки поліцейських підрозділів поліції особливого призначення «КОРД». У своєму виступі він, зокрема, зазначив, що всередині країни «піднімає голову озброєна організована злочинність» [24].

Різнноманітні громадські активісти у камуфляжній формі та балаклавах, виступаючи від імені добровольчих батальйонів чи різнноманітних радикальних громадських ініціатив, використовуючи формений одяг, зброю або її муляжі для здійснення психологічного впливу (заякування, шантажу, погроз тощо) на інших осіб, під надуманими політичними приводами або без них здійснюють погроми або пограбування закладів торгівлі і громадського харчування, офісних приміщень фірм та підприємств. Такі дії можна розцінювати як хуліганські вчинки, яким надається політичне забарвлення, незаконний тиск на власників цих закладів, що здійснюється на замовлення конкурентів, або спроби вимагання коштів чи майна з метою особистого збагачення. Звичним явищем у наш час стали майже щоденні повідомлення ЗМІ про убивства, стрілянину на вулицях, вибухи, затримання осіб, які незаконно переміщували або зберігали зброю, набої або вибухові речовини.

Вище уже наголошувалось на тому, що непрозорі, а подекуди і явно злочинні джерела фінансування, незаконне придбання, зберігання і використання зброї та набоїв до неї об'єктивно зближують незаконні воєнізовані та збройні формування із організованими злочинними угрупованнями. Деякі лідери таких формувань вважають, що ця обставина не лише не компрометує їх, а навпаки додає своєрідного романтичного забарвлення діяльності цим об'єднанням. Так, наприклад, у численних публіцистичних творах Д. Корчинського у час керування ним «Українською народною самообороною» – парамілітарним блоком політичної партії «Українська національна асамблея» – спостерігається демонстративна романтизація і героїзація окремих злочинних угруповань та описуються контакти представників УНСО із представниками злочинного світу [див. 14–16].

Самі лідери цих формувань, зазвичай, не можуть логічно пояснити джерела свого існування. Так, офіційна біографія Д. Корчинського, окрім співучасті у різноманітних громадських ініціативах, практично не містить інформації щодо його соціально-трудової діяльності [див. 8]. Схожою є й біографія колишнього провідника ВО «Тризуб» імені Степана Бандери та «Правого сектора» Д. Яроша, який у своїх інтерв'ю зазначає, що усе своє життя займався виключно розбудовою очолюваної ним організації [23]. У декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру кандидата на пост Президента України Д. Яроша, розміщеній на офіційному сайті Центральної виборчої комісії України, вказано річний дохід у сумі 803 грн. із зазначенням відсутності місця роботи [див. 12]. Відсутність відомостей про трудову діяльність і офіційні джерела доходів є характерною і для інших учасників різноманітних парамілітарних формувань.

Також схильність озброєних бойовиків до протиправної діяльності пояснюється необхідністю реалізувати накопичені специфічні навички і досвід. З огляду на це, слухною видається думка сучасного андеграундного письменника Е. Лимонова, який вважав: «Помилка усіх правих рухів... в тому, що вони відразу ж, поспішаючи, починали створювати «бойовиків», наряджаючи їх у форму. Цей шлях неминуче призводить до секти, до створення груп, а не партії. До того ж, створивши «бойовиків», потрібно зайняти їх боями. А боїв немає, і коли боїв довго немає, «бойовики» розбігаються або починають громити торгові намети, які жодним чином не стосуються політики» [18].

Протиправні методи діяльності та радикальна риторика учасників не передбачених законами воєнізованих та збройних формувань очікувано зумовлюють симетричну реакцію з боку правоохоронних і безпекових органів. Тому, окрім інцидентів під час проведення різноманітних політичних акцій і заходів, деякі представники цих формувань ставали фігурантами кримінальних справ. Так, після виведення контингенту УНА–УНСО з території Придністровської Молдавської Республіки у 1993 р. в окремих учасників цього формування правоохоронними органами вилучались зброя, набої до неї та вибухові речовини. Е. Андрющенко у своєму дослідженні з посиланням на архівні джерела наводить відомості про вилучення у бойовиків УНА–УНСО протягом 1992–1993 рр. 3 автоматів, 1 револьверу, 14 гранат, 400 патронів різного калібру, 10 пляшок із запалювальною сумішшю тощо [2, с. 123].

7 листопада 1992 р. у Львові під час сутичок з працівниками МВС України активістом УНА–УНСО Р. Костівим ножом було поранено офіцера міліції. «Унсовця» було засуджено до двох років позбавлення волі [2, с. 123].

У липні 1993 р. у м. Ватутіне Черкаської області за підозрою в убивстві було затримано членів УНА–УНСО Непочесного, Вишневого та Черкаценка. В останнього під час обшуків було вилучено пляшки із запалювальною сумішшю. 20 листопада 1993 р. зазначені особи здійснили втечу з ізолятора тимчасового утримання Звенигородського РВВС, проте через деякий час були затримані працівниками міліції [2, с. 123; 15, с. 34].

Колішній керівник УНА–УНСО у Рівненській області О. Музичко («Сашко Білий») протягом 1996–1999 рр. неодноразово притягувався до кримінальної відповідальності за хуліганство та бандитизм. Політичне керівництво УНА–УНСО ці та інші факти кримінальної діяльності своїх представників на своїх інформаційних ресурсах подавало виключно у політичній площині як спроби тиску на опозиційні суспільно-політичні сили [див. 28, с. 1.; 33; 22].

У вересні 1995 р. у Донецькій області під час проведення навчально-тренувальних зборів («вишколів») органами міліції було затримано активістів ВО «Тризуб» імені Степана Бандери за незаконне володіння холодною зброєю [2, с. 127].

У січні 1996 р. декількома озброєних обрізами мисливської рушниці представниками цієї ж організації з метою захоплення зброї та набоїв до неї було скоєно напад на військову частину у Харківській області. Під час нападу представниками «Тризубу» було обеззброєно караульних, викрадено автоматичну зброю та набої до неї. Згодом усі учасники нападу були затримані працівниками органів внутрішніх справ. Зазначений інцидент спричинив обшуки і затримання інших активістів цього формування, під час яких працівниками правоохоронних органів було вилучено зброю, набої та вибухові речовини. Керівництвом цього формування було зроблено офіційні заяви про провокативні дії з боку працівників правоохоронних органів та політичне підґрунтя порушених за вищенаведеними фактами кримінальних справ [див. 2, с. 128; 26].

У другій половині 1996 р. активістом «Тризубу» А. Філапасом було скоєно побиття двох працівників міліції. У цей же час у м. Дніпродзержинську Дніпропетровської області та у м. Чернівці активісти «Тризубу» були притягнені до кримінальної відповідальності за незаконне використання стрілецької зброї проти невстановлених осіб та бійку із співробітниками спеціального підрозділу МВС України «Беркут» внаслідок господарського спору навколо Чернівецького машинобудівного заводу [2, с. 128].

У серпні 2011 р. у м. Василькові Київської області активісти споріднених парамілітарних формувань «Соціал–національна асамблея» та Всеукраїнської громадської організації «Патріот України» С. Бевз, В. Шпара, О. Чернега, І. Мосійчук, В. Зателепа, у яких вилучили зброю та бойові припаси, стали фігурантами т.зв. «справи васильківських терористів». Зазначені особи тривалий час утримувались у Лук'янівському СІЗО. У цей же час у м. Харкові стався кримінальний інцидент з використанням стрілецької зброї за участі представників «Патріоту України» І. Михайленка та В. Княжеського. Ці особи також були заарештовані та звільнені після протестних акцій на Майдані Незалежності на початку 2014 р. Керівництвом зазначених воєнізованих формувань у своїх заявах дії правоохоронних органів розцінювались як «політичні репресії» [див. 27].

У березні 2014 р. у фокусі уваги українського суспільства та ЗМІ опиняється О. Музичко («Сашко Білий»), який очолював силове крило руху «Правий сектор». 25 лютого 2014 р. О. Музичко з метою тиску на депутатський корпус з'явився на засіданні Рівненської обласної ради з мисливським ножом та

автоматом Калашникова [30]. 27 лютого 2014 р. ним же у присутності представників ЗМІ і працівника міліції було здійснено побиття прокурора Рівненського району А. Таргонія у його службовому кабінеті. Зазначена подія стала резонансною і набула значного розголосу в українському суспільстві та за кордоном [38]. Після цього інциденту та реагування на нього керівництва МВС України на чолі із А. Аваковим, О. Музичком було проведено прес-конференцію на якій було висловлено такий намір: «Я знищу всіх, хто приїде сюди. І знищу Авакова. Як собаку повішу за ноги на брамі МВС» [7]. Слідчим управлінням МВС України за фактом погроз щодо працівника правоохоронного органу було відкрито кримінальне провадження, а самого О. Музичка оголошено у розшук.

4 березня 2014 р. першим заступником Голови Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, народним депутатом України Г. Москалем оприлюднено численні факти поборів з підприємницьких структур та правоохоронних органів, які здійснювали О. Музичко та підконтрольні йому представники силового блоку «Правого сектору». Свої дії вони обгрунтували «потребами революції» [21].

25 березня 2014 р. МВС України поширило заяву про те, що при затриманні співробітниками ГУБОЗ МВС України «Сокил» О. Музичко дістав вогнепальні поранення, які спричинили його смерть. Перший заступник міністра внутрішніх справ В. Євдокимов повідомив, що члени стійкої озброєної злочинної групи, до якої входив і О. Музичко, вчинили кримінальні правопорушення на території Рівненської та кількох інших областей. У діях цієї групи, за словами В. Євдокимова, вбачались ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 257 (бандитизм) КК України [6].

11 липня 2015 р. у м. Мукачевому Закарпатської області між представниками Добровольчого українського корпусу «Правий сектор» та особами, наближеними до народного депутата України М. Ланьо, відбувся кримінальний інцидент із використанням стрілецької зброї. Наслідком цієї надзвичайної події стала загибель одного із учасників цього конфлікту – Р. Ігнатюлі.

10 січня 2016 р. на туристичній базі «Драгобрат» у Закарпатській області стався черговий збройний інцидент за участю представників ДУК «Правий сектор». Коментуючи ці події, голова Закарпатської обласної державної адміністрації Г. Москаль назвав їх «брутальними провокаціями із застосуванням вогнепальної зброї» та «звичайним бандитизмом» [19; 20].

Розгортання бойових дій на Сході України спричинило сплеск злочинності у тимчасово непідконтрольних окремих районах Донецької та Луганської областей. Фактично, на територіях, контрольованих т.зв. «ДНР» та «ЛНР», відбулося зрощення місцевих організованих злочинних угруповань із терористичними організаціями та створюваними ними незаконними збройними формуваннями. Наслідками цього синтезу стали різке зростання злочинів проти життя і свободи особи, власності та громадської безпеки. Особливу занепокоєність правоохоронних і безпекових органів викликає створення проросійськими бойовиками нелегальних каналів переміщення зброї, бойових припасів, вибухових речовин та наркотиків.

За повідомленнями правоохоронних органів на зазначених територіях проросійськими незаконними збройними формуваннями провадиться терор щодо місцевого населення. Озброєні групи т.зв. «ДНР» та «ЛНР» займаються знищенням проукраїнських активістів та підприємців з метою заволодіння їхнім майном. Одну із таких груп було ліквідовано українськими спецслужбами у вересні 2014 р. у м. Дружківці Донецької області [див. 31].

Також згідно з даними Міжнародної правозахисної організації «Human Rights Watch» (HRW) проросійські бойовики піддають тортурам цивільних осіб з числа місцевого населення та задіюють їх у примусовій праці. Зазначені злочини набули системного характеру [див. 40]. Як свідчать повідомлення ЗМІ, на тимчасово непідконтрольних територіях Донецької та Луганської областей відбуваються систематичні пограбування банківських установ, закладів торгівлі та громадського харчування [див. 13; 37; 36]. Поширеним явищем є викрадення вибухівки із шахт, розташованих на території Донецької та Луганської областей [див. 3; 35].

Наведені вище факти вказують на винятково загрозливий характер діяльності не передбачених законами воєнізованих та збройних формувань для безпеки громадян, суспільства і Української держави. Керівники та члени окремих формувань, прикриваючись псевдопатріотичною риторикою, використовують зброю задля задоволення особистих матеріальних інтересів. Внаслідок цього діяльність деяких формувань набуває відверто криміналізованого характеру, а в окремих випадках вони уподібнюються до звичайних злочинних угруповань.

З огляду на це, Українською державою вживались нормативні і практичні заходи з метою локалізації і мінімізації деструктивної діяльності незаконних воєнізованих та збройних формувань. Так, у 1993 р. чинний на той час Кримінальний кодекс УРСР був доповнений ст. 187–6, яка передбачала кримінальну відповідальність за створення не передбачених законодавством воєнізованих формувань чи груп. З цього часу учасники громадських об'єднань, які підпадали під визначення незаконних воєнізованих або збройних формувань, піддавались кримінально-правовому переслідуванню. Так, у лютому 1994 р. у м. Києві під час проведення навчально-тренувальних заходів («вишколів») працівниками органів внутрішніх справ було затримано 26 членів УНА–УНСО, 7 з яких потрапили до СІЗО за звинуваченням у створенні незаконних збройних формувань [2, с. 125]. Після масових безпорядків 18 липня 1995 р., які мали місце під час поховання Патріарха Київського Володимира, реєстрацію УНА–УНСО як політичної партії було анульовано Міністерством юстиції України.

У грудні 1994 р. Міністерством юстиції України на адресу керівництва ВПО «Державна самостійність України» було надіслано листа з вимогою вжити заходів щодо усунення правопорушень у вигляді створення воєнізованого формування під назвою «Варта». Згодом прокуратурою Кіровоградської області за ст. 187–6 КК УРСР було порушено кримінальну справу проти керівника «Варти ДСУ» В. Стадниченка. Проте, Кіровоградська обласна рада, депутатом якої був обвинувачений, не надала згоди на притягнення його до кримінальної відповідальності [11].

У першій половині 1997 р. кримінальну справу щодо створення незаконного воєнізованого формування було порушено проти керівників ВО «Тризуб» імені Степана Бандери – Є. Філя, І. Сути та Є. Поважного. За результатами судового розгляду Є. Філь та І. Сута отримали умовні терміни покарання [39].

У зв'язку із поширенням сепаратистських тенденцій, ескалацією суспільно-політичної напруженості у східних регіонах України та їх переростанням у масштабний військовий конфлікт, починаючи з 2014 р. зафіксована значна кількість злочинів, пов'язаних із створенням непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Так, у 2014 р. за ст. 260 КК України зареєстровано 489 злочинів, у 2015 р. – 574, а у 2016 р. – 536, тоді як у 2013 р. жодного злочину за цією статтею не зареєстровано [9, с. 95].

Висновки. Таким чином, аналіз особливостей впливу діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань на криміногенну ситуацію показує, що зазначені об'єднання стали вагомим чинником кримінальної активності в Україні. Найвність підготовлених, озброєних і належним чином оснащених бойовиків у лавах не передбачених законами воєнізованих та збройних формувань створює реальну загрозу для безпечного існування українських громадян, суспільства і держави. Прикриваючись політичними гаслами або псевдопатріотичною риторикою, учасники цих формувань беруть безпосередню участь у кримінальному перерозподілі об'єктів державної, комунальної та приватної власності. З діяльністю цих формувань також пов'язується розширення нелегальних каналів та збільшення обсягів незаконного переміщення зброї, боєприпасів та вибухових речовин.

Відсутність дієвого реагування з боку правоохоронної системи на ці кримінальні виклики українському суспільству об'єктивно призводить до дискредитації Української держави, зневіри населення у здатності підтримувати на належному рівні громадський порядок та забезпечувати безпеку громадян, суттєво погіршує інвестиційний клімат в країні. Численні кримінальні інциденти з використанням зброї зміщують позицію України на міжнародному рівні до країн із вкрай високим рівнем небезпеки для існування. Найбільш резонансні злочини, скоєні з використанням зброї, стають фетишем у інформаційно-психологічних кампаніях спрямованих проти Української держави.

Зважаючи на це, перед правоохоронними і безпековими органами невідкладним є завдання щодо локалізації діяльності таких формувань на території України, відпрацювання профілактичних заходів задля упередження втягнення до їх лав українських громадян, насамперед, молоді, перекриття каналів фінансування та постачання цим формуванням зброї, боєприпасів та вибухових речовин.

Перспективами подальших досліджень є аналіз нормативних і організаційно-правових засад запобігання та протидії діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні.

Список використаних джерел

1. Агапов П. В. Организация незаконного вооруженного формирования или участие в нем: политико-правовой, криминологический и уголовно-правовой анализ / П. В. Агапов, А. Г. Хлебущкин. – М.: АНО «Юридические программы», 2005. – 136 с.

2. Андрущенко Е. С. Українські праворадикальні організації у контексті суспільно-політичних процесів (кінець 1980-х – 2015 рр.): дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 / Андрущенко Едуард Сергійович. – Запоріжжя, 2015. – 284 с.

3. Бойовики напали на шахту Ахметова: викрали авто, забрали гроші [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/21/7029720/>.

4. В Україні зростає злочинність, знижується рівень розкриття. Причина – параліч правоохоронної системи [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Громадської організації «Громекс». – 2017. – Режим доступу: <http://gromex.com.ua/ua/investigations/447-ukraine-rastet-prestupnost-padaet/>.

5. Вознюк А. А. Актуальні проблеми кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань [Електронний ресурс] / А. А. Вознюк // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – №2. – С.40–49.

6. Володимир Євдокимов: «На Рівненщині знешкоджено стійку організовану злочинну групу» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1007192>.

7. Дацук С. Сашко Білий: я знищу Авакова і підвищу як собаку [Електронний ресурс] / Саша Дацук. – 2014. – Режим доступу: <http://uapress.info/uk/news/show/17541>.

8. Дмитро Корчинський. Біографія [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pw-4d4aCAM0>.

9. Екстремізм в Україні: рік 2016 – рік 2017. Аналітична доповідь. – К.: Український інститут дослідження екстремізму, 2017. – 141 с.

10. За 2016 рік в Україні зросла кількість злочинів, зокрема – тяжких на 20%. Детальна статистика [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://lesovod.blogspot.nl/2017/01/2016-20.html>.

11. Історичний нарис про об'єднання «Державна самостійність України» [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <http://sichovyk.com.ua/istorichna-slava/212-istorichnij-naris-pro-ob-ednannya-derzhavna-samostijnist-ukrajini>.

12. Кандидат на пост Президента України Ярош Дмитро Анатолійович [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/WP005?PT021F01=136&PT001F01=702>.

13. Колесніков назвав ДНРівців бандою сомалійських піратів [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/27/7026964/>.

14. Корчинський Д. Викликаю вогонь на себе / Д. Корчинський. – К., 1998. – 27 с.

15. Корчинський Д. Війна у натовпі / Д. Корчинський. – К.: Амадей, 1999. – 384 с.

16. Корчинський Д. Революція «от кутюр» / Д. Корчинський. – К.: ТОВ «Грот», 2004. – 154 с.

17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341–III (редакція від 05.01.2017, підстава 1798–19) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

18. Лимонов Э. В. Анатомия героя [Електронний ресурс] / Э. В. Лимонов // Полное собрание сочинений / Неофициальный сайт Эдуарда Лимонова. – Режим доступа: <http://limonow.de/download/download.html>.

19. Москаль вказав на попередні злочини дебоширів із ПС на Драгобраті [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/01/11/7094999/>.

20. Москаль Г. Звичайний бандитизм не можна прикривати лозунгами про захист України та створення Української самостійної соборної держави. Заява Закарпатської облдержадміністрації з приводу подій на турбазі «Драгобрат» [Електронний ресурс] / Геннадій Москаль. – 2016. – Режим доступу: http://moskal.in.ua/?category=news&news_id=2064.

21. Москаль Г. На Рівненщині Саша Білий «іменем Революції» чинить жадливі безчинства, на які ніхто з правоохоронців не звертає увагу [Електронний ресурс] / Геннадій Москаль. – 2014. – Режим доступу: http://www.moskal.in.ua/?category=news&news_id=1016.

22. Москаль: Александр Музычко (Саша Белый) привлекался к уголовной ответственности [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://telegraf.com.ua/ukraina/mestnyiy/1157931-moskal-aleksandr-muzyichko-sasha-belyiy-privlekalsya-k-ugolovnoy-otvetstvennosti.html>.

23. Найем М. Лідер Правого сектору Дмитро Ярош: Коли 80% країни не підтримає владу, громадянської війни бути не може [Електронний ресурс] / М. Найем, О. Коваленко. – 2014. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/4/7012683/view_print/?attempt=1.
24. О. Турчинов: Озброєні злочинці повинні знати і розуміти: коли працює «КОРД» – у них два варіанти – здатись або загинути [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Ради національної безпеки та оборони. – 2017. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/news/2750.html>.
25. Оспанова Ж. К. Меры общего предупреждения по противодействию организации и деятельности незаконных военизированных формирований / Ж. К. Оспанова // Вопросы современной юриспруденции: сб. ст. по матер. XI междунар. науч.-практ. конф. Часть II. – Новосибирск: СибАК, 2012. – Режим доступа: <https://sibac.info/conf/law/xi/27219>.
26. Полковник Андрій Стемліцький [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/vystup-astempitskogo.html-0>.
27. Репресії у Васильківці продовжуються [Електронний ресурс] // Офіційний сайт політичної організації «Соціально-національна асамблея». – Режим доступу: <http://sna.in.ua/archives/10558>.
28. Репресії. Заява Української національної асамблеї // Голос Нації. Тижневик УНА–Захід. – 1996. – Ч.5 (132). – С.1.
29. Робак В. А. Кримінальна відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.08 / Робак Володимир Анатолійович. – Харків, 2008. – 259 с.
30. «Сашко Білий» прийшов к чиновникам в Ровно с автоматом и ножом (відео) [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://euroradio.by/ru/sashko-bilyy-prishel-k-chinovnikam-v-rovno-s-avtomatom-i-nozhom-video>.
31. СБУ уничтожила карательный отряд террористов, который проводил чистки в Дружковке [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://fakty.ua/188484-sbu-unichtozhila-karatelnyj-otryad-terroristov-kotorye-provodili-chistki-v-druzhkovke-video>.
32. Смирнов И. О. Уголовно-правовая характеристика организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем: дис. ... канд. юр. наук: спец. 12.00.08 / Смирнов Илья Олегович – Сургут, 214. – 176 с.
33. Стислий курс історії УНА–УНСО [Електронний ресурс] // Офіційний сайт УНА–УНСО. – Режим доступу: <http://www.uanaso.org/articlePrint.php?id=1&subid=1&artid=32&lang=ukr>.
34. Терористи викрали директорів ще двох шахт і тонну вибухівки [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/26/7030238/>.
35. Терористи викрали майже тонну вибухівки на шахті ім. Скопинського [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://espresso.tv/news/2014/06/08/teroristy_vykraly_vybukhivku_na_shakhti_im_skochynskoho.
36. У Донецьку проросійські активісти пограбували музей Великої вітчизняної війни [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/u-donecku-prorosyisky-aktivisti-pograbuvali-muzey-velikoyi-vitchiznyanoi-viyni-zmi-348913.html>.
37. У Маріуполі бандити з автоматами менш ніж за годину пограбували три банки [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/u-mariupoli-banditi-z-avtomatami-mensh-nizh-za-godinu-pograbuvali-tri-banki-350807.html>.
38. Чепурко В. В Ровно «Сашко Білий» избил прокурора [Електронний ресурс] / Валерія Чепурко. – 2014. – Режим доступу: <http://kp.ua/incidents/441175-v-rovno-sashko-bilyi-izbyl-prokurora>.
39. Шлях до перемоги! (Виступ в.о. Головного командира Андрія Стемліцького) [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/vystup-astempitskogo.html-0>.
40. Human Rights Watch заявляє о пытках гражданских лиц со стороны боевиков ДНР и ЛНР [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/hrw-zayavlyayet-opytkah-grazhdanskikh-lits-so-storonny-prorossiyskih-01092014210800>.
- References**
1. Agapov P. V. Organizacija nezakonno go vooruzhennogo formirovaniya ili uchastie v nem: politiko-pravovoj, kriminologicheskij i ugolovno-pravovoj analiz / P. V. Agapov, A. G. Hlebushkin. – M.: ANO «Juridicheskie programmy», 2005. – 136 s.
2. Andrijshhenko E. S. Ukrain's'ki pravoradykal'ni organizacii' u konteksti suspil'no-politychnyh procesiv (kinec' 1980-h – 2015 rr.): dys. ... kand. ist. nauk: spec. 07.00.01 / Andrijshhenko Eduard Sergijovyč. – Zaporizhzhja, 2015. – 284 s.
3. Bojovky napaly na shahitu Ahmetova: vykraly avto, zabraly groshi [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/21/7029720/>.
4. V Ukraini zrostaє zločynnist', znyzhujet'sja riven' rozkryttja. Prychyna – paralich pravoohoronnoi' systemy [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajt Gromads'koi' organizacii' «Gromeks». – 2017. – Rezhym dostupu: <http://gromex.com.ua/investigations/447-ukraine-rastet-prestupnost-padaet/>.
5. Voznjuk A. A. Aktual'ni problemy kriminal'no-pravovogo vplyvu na uchasykiv neperedbachenyh zakonamy Ukrainy vojenizovanyh abo zbrojnyh formuvan' [Elektronnyj resurs] / A. A. Voznjuk // Jurydychnyj chasopys Nacional'noi' akademii' vnutrishnih sprav. – 2015. – №2. – S.40–49.
6. Volodymyr Jevdokymov: «Na Rivnenshhyni zneskodzheno stjuku organizovanu zločynnny grupu» [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1007192>.
7. Dashhuk S. Sashko Bilyj: ja znyshhu Avakova i povishu jak sobaku [Elektronnyj resurs] / Sasha Dashhuk. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://uapress.info/uk/news/show/17541>.
8. Dmytro Korčyns'kyj. Biografija [Elektronnyj resurs]. – 2004. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=pw-4d4aCAM0>.
9. Ekstremizm v Ukraini: rik 2016 – rik 2017. Analychna dopovid'. – K.: Ukrain's'kyj instytut doslidzhennja ekstremizmu, 2017. – 141 s.
10. Za 2016 rik v Ukraini zrosla kil'kist' zločyniv, zokrema – tjazhkyh na 20%. Detal'na statystyka [Elektronnyj resurs]. – 2017. – Rezhym dostupu: <http://lesovod.blogspot.nl/2017/01/2016-20.html>.
11. Istorychnyj narys pro ob'jednannya «Derzhavna samostijnist' Ukrainy» [Elektronnyj resurs]. – 2015. – Rezhym dostupu: <http://sichovyy.com.ua/istorichna-slava/212-istorichnij-naris-pro-ob-ednannya-derzhavna-samostijnist-ukrajini>.
12. Kandydat na post Prezydenta Ukrainy Jarosh Dmytro Anatolijovyč [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/WP005?PT021F01=136&PT001F01=702>.
13. Kolesnikov nazvav DNRivciv bandoju somalijs'kyh pirativ [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/27/7026964/>.
14. Korčyns'kyj D. Vyklykaju vagon' na sebe / D. Korčyns'kyj. – K., 1998. – 27 s.
15. Korčyns'kyj D. Vijnja u natovpi / D. Korčyns'kyj. – K.: Amadej, 1999. – 384 s.
16. Korčyns'kyj D. Revoljucija «ot kutjur» / D. Korčyns'kyj. – K.: TOV «Grot», 2004. – 154 s.
17. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 №2341-III (redakcija vid 05.01.2017, pidstava 1798-19) [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajt Verhovnoi' Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
18. Limonov Je. V. Anatomija geroja [Elektronnyj resurs] / Je. V. Limonov // Polnoe sobranie sochinenij / Neoficial'nyj sajt Jeduarda Limonova. – Rezhym dostupa: <http://limonov.de/download/download.html>.
19. Moskal' vkazav na poperedni zločyny deboshyrv iz PS na Dragobraty [Elektronnyj resurs]. – 2016. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/01/11/7094999/>.
20. Moskal' G. Zvyčajnyj bandytyzm ne možna prykryvaty lozungamy pro zahyst Ukrainy ta stvorennja Ukrain's'koi' samostijnoi' sobornoj' derzhavy. Zajava Zakarpats'koi' oblderzhadministracii' z pryvodu podij na turbazi «Dragobrat» [Elektronnyj resurs] / Gennadij Moskal'. – 2016. – Rezhym dostupu: http://moskal.in.ua/?category=news&news_id=2064.
21. Moskal' G. Na Rivnenshhyni Sasha Bilyj «imenem Revoljucii» chynyt' zhahlyvi bezchynstva, na jaki nihto z pravoohoronciv ne zvertaje uvagu [Elektronnyj resurs] / Gennadij Moskal'. – 2014. – Rezhym dostupu: http://www.moskal.in.ua/?category=news&news_id=1016.
22. Moskal': Aleksandr Muzychko (Sasha Belyj) privileksja k ugolovnoj otvetstvennosti [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://telegraf.com.ua/ukraina/mestnyiy/1157931-moskal-aleksandr-muzyichko-sasha-belyiy-privileksya-k-ugolovnoy-otvetstvennosti.html>.
23. Najem M. Lider Pravogo sektoru Dmytro Jarosh: Koly 80% kraïny ne pidtrymuє vladu, gromadjans'koi' vijny buty ne može [Elektronnyj resurs] / M. Najem, O. Kovalenko. – 2014. – Rezhym dostupu: http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/4/7012683/view_print/?attempt=1.

24. O. Turchynov: Ozbroyeni zlochynyci povynni znaty i rozumity: koly pracujuje «KORD» – u nyh dva varianty – zdatys' або zagnuty [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Rady nacional'noi' bezpeky ta oborony. – 2017. – Rezhym dostupu: <http://www.rmo.gov.ua/news/2750.html>.

25. Ospanova Zh. K. Mery obshhego preduprezhdenija po protivodejstvu organizacii i dejatel'nosti nezakonnih voenizirovannyh formirovanij / Zh. K. Ospanova // Voprosy sovremennoj jurisprudencii: sb. st. po mater. XI mezhdunar. nauch.–prakt. konf. Chast' II. – Novosibirsk: SibAK, 2012. – Rezhim dostupa: <https://sibac.info/conf/law/xi/27219>.

26. Polkovnyk Andrij Stempic'kyj [Elektronnyj resurs]. – 2016. – Rezhym dostupu: <http://banderivets.org.ua/vystup-astempitskogo.html-0>.

27. Represii' u Vasyly'kovi prodovzhujut'sja [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт politychnoi' organizacii' «Social-nacional'na asambleja». – Rezhym dostupu: <http://sna.in.ua/archives/10558>.

28. Represii'. Zajava Ukrai'ns'koi' nacional'noi' asamblei' // Golos Nacii'. Tyzhnevnyk UNA–Zahid. – 1996. – Ch.5 (132). – S.1.

29. Robak V. A. Kryminal'na vidpovidal'nist' za stvorennja ne peredbachenyh zakonom vojenizovanyh або zbrojnyh formuvan': dys. ... kand. jur. nauk: 12.00.08 / Robak Volodymyr Anatolijovyh. – Harkiv, 2008. – 259 s.

30. «Sashko Bilij» prishel k chinovnikam v Rovno s avtomatom i nozhom (video) [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://euroradio.by/ru/sashko-bilyj-prishel-k-chinovnikam-v-rovno-s-avtomatom-i-nozhom-video>.

31. SBU unichtozhila karatel'nyj otrjad terroristov, kotoryj provodil chistki v Druzhkovke [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://fakty.ua/188484-sbu-unichtozhila-karatelnyj-otryad-terroristov-kotorye-provodili-chistki-v-druzhkovke-video>.

32. Smirnov I. O. Ugolovno-pravovaja charakteristika organizacii nezakonnogo vooruzhennogo formirovanija ili uchastija v nem: dis. ... kand. jur. nauk: spec. 12.00.08 / Smirnov Il'ja Olegovich – Surgut, 214. – 176 s.

33. Styslyj kurs istorii' UNA–UNSO [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт UNA–UNSO. – Rezhym dostupu: <http://www.unaunso.org/articlePrint.php?id=1&subid=1&artid=32&lang=ukr>.

34. Terorysty vykraly dyrektora shhe dvoh shaht i tonnu vybuhivky [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/06/26/7030238/>.

35. Terorysty vykraly majzhe tonnu vybuhivky na shahti im. Skochyn's'kogo [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: http://espreso.tv/news/2014/06/08/terorysty_vykraly_vybuhivku_na_shakhti_im_skochynskoho.

36. U Donec'ku prorosijs'ki aktyvisty pograbuvaly muzej Velykoi' vitchyznanoi' vijny [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <https://tsn.ua/ukrayina/u-donecku-prorosijski-aktivisti-pograbuvali-muzej-velikoyi-vitchiznyanoi-viyni-zmi-348913.html>.

37. U Mariupoli bandyty z avtomatamy mensh nizh za godynu pograbuvaly try banky [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <https://tsn.ua/ukrayina/u-mariupoli-banditi-z-avtomatami-mensh-nizh-za-godinu-pograbuvali-tri-banki-350807.html>.

38. Chepurko V. V Rovno «Sashko Bilij» izbil prokurora [Elektronnyj resurs] / Valerija Chepurko. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://kp.ua/incidents/441175-v-rovno-sashko-bilyi-yzbyl-prokurora>.

39. Shljah do peremogy! (Vystup v.o. Golovnoho komandira Andrija Stempic'kogo) [Elektronnyj resurs]. – 2016. – Rezhym dostupu: <http://banderivets.org.ua/vystup-astempitskogo.html-0>.

40. Human Rights Watch zajavljaet o pytkah grazhdanskih lic so storony boevikov DNR i LNR [Elektronnyj resurs]. – 2014. – Rezhym dostupu: <https://www.rbc.ua/rus/news/hrw-zayavljaet-o-pytkah-grazhdanskih-lits-so-storony-prorossiyskih-01092014210800>.

Vasylchuk E. O., Doctor of Political Sciences, associate professor of Kyiv National University of Technology and Design (Ukraine, Kyiv), vasylchuk220384@gmail.com

The influence of illegal paramilitary and armed formations on the crime situation in Ukraine

The influence of illegal paramilitary and armed formations on the crime situation in Ukraine is investigated. It was concluded that these associations became a major factor in the criminal activity in Ukraine. The presence of trained, armed and properly equipped militants in the ranks of non-envisaged paramilitary and armed formations creates a real threat to the safe existence of Ukrainian citizens, society and the state.

Keywords: illegal paramilitary and armed formations, extremism, terrorism, criminogenic situation.

* * *

УДК 323.21

Яновська О. В.,
аспірантка відділу розвитку політичної системи,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), ovu.postbox@gmail.com

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ В ПЕРІОД СУСПІЛЬНО–ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено фактори виникнення та активізації громадянської дії в Україні в умовах суспільно–політичної нестабільності. Проаналізовано чинники, що сприяють суспільно–політичній діяльності, а також бар'єри, які їй перешкоджають. Розглянуто індивідуальну мотивацію, імпульси до участі, ресурси та існуючі умови участі, як важливі стимули громадянської активності в Україні.

Ключові слова: громадянська активність, чинники громадянської активності, суспільно–політична нестабільність, Революція Гідності, масовий протест.

У процесі вивчення громадянських практик важливе значення має аналіз обставин та умов, які виступають рушіями громадянської активності населення. Це не лише рівень економічного розвитку та дотримання основних прав і свобод, а й певна сукупність факторів, які визначають вибір конвенційних та неконвенційних форм суспільно–політичної діяльності, причини масової підтримки або незгоди з політикою держави тощо. Показники громадянської активності, такі, зокрема, як членство в партіях і громадських організаціях, готовність та можливість обстоювання громадянами своїх прав, громадська активність у контролі урядів та громадянська компетентність відіграють важливу роль у підтримці дієздатності громадянського суспільства.

Метою статті є аналіз факторів, які сприяють чи перешкоджають суспільній активності населення в період суспільно–політичної нестабільності в Україні.

Існує безліч підходів до дослідження чинників громадянської активності. У сучасних емпіричних дослідженнях виокремлюються декілька, які виявилися дієвими та практично значущими.

Так, О. С. Резнік виділяє об'єктивні та суб'єктивні фактори участі громадян у суспільно–політичній діяльності, поєднання яких відображено в трьох основних моделях.

Модель громадянського волонтаризму охоплює як суб'єктивні соціально–психологічні, так і об'єктивні соціально–економічні чинники. Йдеться про ті випадки, коли суб'єктивне усвідомлення власної політичної компетентності та громадянського обов'язку посилюється соціально–економічним статусом.

Модель структурних розколів пояснює зумовленість громадянських практик проявами солідарності та ідентифікації з різними соціальними групами, оскільки соціальна стратифікація за різними ознаками з огляду на різні обставини зумовлює суперечності між інтересами соціальних груп.

Модель соціального капіталу здебільшого пояснює діяльність у громадських організаціях довірою до людей, відчуттям спільноти, сусідською єдністю, громадською компетентністю, накопиченням відповідного соціального ресурсу [7, с. 8].

Прихильники соціально–психологічного підходу до визначення чинників громадянської дії зосереджуються переважно на особливостях когнітивної сфери людини, таких як віра у власні сили, впевненість у власній